

EU SI BUDUJE INFRASTRUKTURU AUTORITÁŘSTVÍ

17.1.2026 - Tomáš Zítka | Strana svobodných občanů

Svoboda slova v Evropě formálně přžívá, prakticky se však vytrácí. V bilančním rozhovoru pro Parlamentní listy se Tomáše Zítka ptá Jan Novotný, zda se EU nestává laboratoří plízivého autoritářství a proč je dnes autocenzura účinnější než otevřené zákazy.

Jaký byl rok 2025 pro svobodu slova ve světě?

Rok 2025 byl dalším rokem, kdy se ukázalo, že svoboda slova není samozřejmost ani v demokraciích. Jen místo oficiálního návratu cenzury vidíme sílící regulace digitálních platforem, ekonomického tlaku, kriminalizace vybraných výroků a normalizovaného digitálního dohledu. Freedom House ve zprávě *Freedom on the Net 2025* konstatuje, že globální svoboda internetu klesá už patnáctý rok v řadě – a to včetně zemí, které se samy považují za demokratické.

Změnil se především způsob, jakým je cenzura prováděna. Demokracie, stále častěji formované ideologií ESG, začaly používat jazyk „bezpečnosti“ a „ochrany“ jako univerzální klíč, kterým údajně v našem vlastním zájmu odemykají další a další zásahy do veřejné debaty.

Místo otevřených zákazů sledujeme plízivé posouvání hranice „přijatelného projevu“ pomocí administrativních rozhodnutí, gumových pravidel a algoritmického řízení viditelnosti. Výsledkem není klidnější ani zdravější společnost, ale společnost systematicky vychovávaná k autocenzuře. Lidé se neučí mluvit zodpovědně, ale opatrně. A to je zásadní rozdíl.

Klíčovou roli dnes hrají samotné platformy a instituce. Pod hrozbou obřích pokut, reputačního lynče a ztráty inzerentů si zvykly fungovat v režimu „preventivní opatrnosti“. Obsah se tak filtruje primárně podle míry rizika, nikoli podle relevance či vyváženosti. Nevyváženost tak přestala být selháním systému a stala se jeho standardním provozním režimem. Výsledkem však není uklidnění napětí, ale jeho další eskalace.

Část společnosti, která dosud nepodlehla ideologii ESG, má stále silnější pocit, že její hlas z veřejného prostoru mizí, zatímco „správné názory“ znějí ze všech stran. Naopak ti, kteří tomuto světonázoru podlehli, postupně ztrácejí schopnost snášet odlišné názory, protože je z veřejného prostoru buď vůbec neslyší, nebo jsou jim systematicky předkládány jako projevy „těch špatných“, od nichž se musí hodnotově distancovat. Tak vzniká společnost rozdělená ne argumenty, ale algoritmicky řízenou manipulací.

Společenská norma se viditelně mění. Pew Research v roce 2025 ukázal, že lidé sice svobodu projevu často považují za důležitou, ale zároveň stále častěji cítí, že říkat otevřeně, co si myslí, je riskantní. A to i v zemích, kde by to ještě před pár lety bylo nepředstavitelné. Svoboda slova tak formálně zůstává zachována, ale z každodenního života se nenápadně vytrácí.

Právě v tomto prostředí může ideologie ESG slavit. Podařilo se jí rozdělit společnost na dva zneprátené tábory, které shodně vnímají veřejný prostor jako zamořený „vyrobenými“ zprávami a manipulací – jen pokaždé přicházející z opačné strany barikády. To, co je pro společnost toxické, je pro nastupující ideologii ideální stav: umožňuje totiž prodávat další a přísnější regulaci nikoli jako omezení svobody, ale jako „návrat k pořádku“.

Cenzura se dnes prodává jako ochrana před dezinformacemi, nenávisť, panikou, kyberhrozbami. Lidé jako by zapomněli, že smyslem svobody slova není chránit společnost před „nepohodlnými názory“, ale chránit jednotlivce před státní mocí a monopolizací pravdy. Jakmile začne společnost chtít cenzuru „pro své dobro“, otevírá tím dveře k nesvobodě.

Rok 2025 tedy nebyl zlomem k totalitě přes noc, ale byl dalším rokem normalizace. Normalizace masového dohledu, algoritmického řízení debaty a samocenzury vynucované právním rizikem, reputací a strachem z vybočení. V demokraciích už tedy nejde primárně o cenzuru shora, ale o to, že si ji lidé postupně zvykají provádět sami.

Změní se nějak hodnocení, když budeme mluvit jen o Evropské unii?

Ano, Evropská unie je dnes globálním lídrem v regulatorní produkci, zejména v digitálním prostoru. A právě zde vzniká největší napětí: regulace vytvářejí strukturální tlak na omezení i zcela legálního projevu. Tento útok na svobodu jednotlivce úzce souvisí s prosazováním levicové kolektivistické ideologie ESG.

Poté, co ve Spojených státech začala administrativa Donalda Trumpa této agendě od prvního dne jeho zvolení systematicky bránit, přesunuly se její aktivity podle očekávání do Evropy. Ideologie ESG stojí na propojení státu, politických neziskových organizací a velkých korporací a unijní byrokratický, centrálně plánovací systém se pro ni stal ideálním přístavem. Moderní cenzura, formálně „dobrovolná“, fakticky však vynucovaná, je jedním z přímých výsledků této toxické spolupráce.

V Evropské unii proto obvykle nejde o brutální, otevřeně represivní cenzuru, ale o systémovou regulaci, která krok za krokem přesouvá rozhodování o veřejné debatě k unijním institucím a k velkým platformám fungujícím pod jejich dohledem. Svoboda projevu se zde neomezuje příkazy, ale řízením prostředí, ve kterém se odehrává. Evropská unie se tak stala laboratoří „řízení společnosti“ prostřednictvím norem, regulací a compliance.

Digitální regulace typu DSA a s ní související kroky Evropské komise vytvářejí prostředí, v němž platformy zasahují do obsahu preventivně. Provozovatelé totiž jednají racionálně: je pro ně levnější přemazat sporný obsah než nést právní, finanční a reputační riziko.

Do tohoto rámce v roce 2025 významně vstoupil také EMFA (European Media Freedom Act), jehož klíčové povinnosti začaly být aplikovatelné v srpnu 2025. Regulace, která je formálně prezentována jako ochrana médií, tak v praxi dále posiluje centrální dohled nad tím, jaký obsah je považován za „přijatelný“.

V praxi to funguje velmi jednoduše. Pokud nějaké médium publikuje obsah kritický k ideologii ESG – ať už jde o migraci, genderovou politiku nebo třeba Green Deal – politické neziskovky mu udělí špatné hodnocení. Velcí zadavatelé reklamy následně přesunou své rozpočty ke „bezpečnějším“ konkurentům. Často nejednají přitom z přesvědčení, ale z preventivní opatrnosti. Špatné ESG skóre by pro ně totiž mohlo znamenat reálné ekonomické sankce, například horší přístup k úvěrům nebo vyšší náklady financování.

Výsledkem této praxe je takzvaná „měkká cenzura“. Nikdo vám formálně nezakáže mluvit, ale váš obsah se stane příliš drahý na to, aby ho někdo hostoval. Regulace tím mění chování celého systému, aniž by bylo nutné vydat jediný oficiální zákaz „názoru“.

Zastánci svobody projevu na tento vývoj upozorňovali dlouhodobě: jakmile se jednou vytvoří

mechanismus schopný rychle a plošně tlumit „škodlivý obsah“, je jen otázkou času, kdy začne být politicky zneužíván. Tento okamžik právě nastává.

„Ochrana před škodlivými informacemi“ se v Evropské unii postupně proměnila v oficiální úřední agendu, která je využívána k potlačování legitimní opozice – jak vůči ideologii ESG, tak vůči samotnému procesu unijní integrace. Prounijní politici jsou v médiích systematicky vykreslováni jako rozumní a odpovědní, zatímco euroskeptici končí v roli „extrémistů“.

Není proto náhodou, že si unijní socialismus a levicová ideologie ESG navzájem vyhovují. Vzájemně se podporují při udržování svých mocenských pozic a postupně srůstají v jeden politicko-byrokratický celek.

Chat Control. Rada EU schválila nařízení, které umožňuje plošnou kontrolu digitální komunikace na platformách jako Facebook nebo WhatsApp. Nyní návrh posoudí europoslanci a Komise. Bude to jen formalita?

Pravděpodobně to nebude jen formalita. Ať už ale jednání dopadne jakkoli, výsledek nevěští nic dobrého. I takzvaný „kompromis“ může sice vynechat nejtvrdší formu povinného skenování šifrovaných zpráv, která byla hlavním politickým sporem, zároveň však ponechává mechanismy vedoucí k masové kontrole komunikace. Patří mezi ně tlak na „dobrovolné“ skenování, rozšiřování detekčních povinností nebo technické obcházení end-to-end šifrování.

Skutečné jádro problému je ale jinde. Jakmile společnost jednou přijme princip, že „pro vyšší dobro“ je legitimní plošně kontrolovat soukromou komunikaci, další debata už se nevede o tom, zda je to správně, ale pouze o rozsahu a technické implementaci.

Každý takový precedent je přitom ze své podstaty nevratný. Historická zkušenost ukazuje, že nástroje zavedené na jeden konkrétní účel se dříve či později rozšíří. Stačí, aby se objevila politická motivace „přidat ještě něco navíc“ a hranice, která měla být výjimečná, se stává novým standardem.

Formálně vzato ještě rozhodně není dohráno, protože Evropský parlament může sehrát roli protiváhy. Praktická zkušenost však ukazuje, že jakmile Rada dospěje ke společné pozici, výrazně roste pravděpodobnost, že výsledkem bude nějaká forma regulace. Spor se pak už nevede o samotný princip, ale pouze o to, jak rozsáhlé a jak nenápadné bude výsledné skenování.

A právě to je podstata „plíživé normalizace“. Na opatření se přestává nahlížet jako na zásadní průlom do soukromí a začíná být vnímáno jako nový „standard bezpečnosti“. To může být pro zachování svobody ještě nebezpečnější než otevřený zákaz.

Směřuje EU k autoritářství?

Evropská unie se zítra neprobudí jako otevřeně autoritářský režim. Má však zřetelnou tendenci postupně zavádět normalizační nástroje, které jsou s autoritářským způsobem vládnutí plně kompatibilní, aniž by samy o sobě působily otevřeně represivně. Jde především o rozšiřování preventivního dohledu, algoritmickou regulaci projevu a přesouvání rozhodovací moci z veřejných institucí na soukromé subjekty jednající pod státním tlakem.

Autoritářství zřídka přichází jako otevřeně přiznaný plán. Častěji se prosazuje prostřednictvím série nenápadných opatření, která znějí rozumně: „bezpečnost“, „harm reduction“ (tedy obsah

nezakazujeme, ale činíme ho neviditelným), „boj proti dezinformacím“. Každý jednotlivý krok lze obhájit. Dohromady však mohou vytvořit prostředí, v němž se lidé bojí mluvit otevřeně, protože pravda začíná mít své důsledky a stává se výsadou odvážných.

DSA a podobné regulační rámce v sobě nesou riziko tzv. *chilling effect*: platformy budou raději přestřelovat v moderaci, aby měly klid, a hranice veřejné debaty se tak začne zužovat „sama od sebe“. Evropská komise navíc už v roce 2025 ukazuje, že DSA skutečně důsledně dozoruje a tvrdě vyžaduje plnění uložených povinností.

Moderní autoritářství tak vypadá jako „bezpečné prostředí“, v němž je možné říkat spoustu věcí, jen ne ty, které algoritmus a pravidla systému postupně vyřazují z dosahu. Lidé si toho často všimnou až pozdě, protože nejde o jeden dramatický zákaz, ale o tisíc drobných zásahů.

Institucionálně se tento posun odehrává prostřednictvím vrstvení a propojování regulací: DSA (platformy), EMFA (médiá), Chat Control (komunikace). K tomu přistupují digitální identity a digitální peněženky (identita) a tlak na ESG (ekonomika a energetika). Každý z těchto prvků může samostatně působit obhajitelně, dohromady však vytvářejí ekosystém, v němž stát a nadnárodní struktury dokážou velmi přesně cílit na chování občanů i firem.

V praxi tak sledujeme jevy, které jsou označovány jako „5th Generation Warfare“. Místo klasických zbraní se zde používá informační boj, místo okupace území ovlivňování myšlení, chování a rozhodování celé společnosti prostřednictvím médií, technologií, ekonomických pobídek a státních regulací. Ještě před několika lety byla přitom „válka páté generace“ ve veřejné debatě často zesměšňována jako pouhá konspirace.

V tomto smyslu už se pohybujeme na velmi tenké hraně. Ještě před jednou dekádou byla svoboda slova považována za jednu z nejvyšších hodnot, zatímco dnes ji nemalá část společnosti vnímá jako „riziko“, které je třeba regulovat. Tento mentální obrat představuje mimořádný úspěch soudobé ideologické propagandy a zároveň zásadní ránu pro svobodu a demokracii. Když sleduji, kam se svět během jediné dekády posunul, raději ani nedomýšlím, kam se může posunout v dekadě příští.

Evropská unie má stále institucionální brzdy. Otevřenou otázkou však zůstává, zda budou skutečně fungovat i v digitální sféře, kde je tempo rozhodování rychlé, koncentrace moci obrovská a kde se klíčové pravomoci stále častěji přesouvají do rukou úřadů, platforem a nikým nevolených aktivistů působících v politických neziskových organizacích.

Zásadní otázka proto nezní, zda Evropská unie „chce být autoritářská“, ale zda si postupně nebuduje infrastrukturu, která autoritářství umožňuje. A právě to je klíčový bod současné debaty.

Jako příklad dystopické společnosti se u nás používá Čína. Sociální kredit atd. Jsme na tom lépe?

Dnes ano. Klíčovou otázkou však není stav, ale rychlost, s jakou se lze k podobnému modelu přiblížit, aniž by byl otevřeně nazýván „sociálním kreditem“. Evropská unie má dlouhodobou tendenci prosazovat kontroverzní opatření nepřímou – buď jejich zabalením do líbivého jazyka, nebo jejich rozpuštěním v technickém a byrokratickém balastu.

Čína je „učebnicový“ případ, protože sociální kredit je otevřeně spojován s kontrolou chování. Je třeba říci, že Čínský „social credit system“ není vždy jedna univerzální známka pro každého občana, ale spíše mozaika registrů, blacklistů a compliance mechanismů. To nic nemění na tom, že v nesvobodném režimu je takový systém extrémně disciplinující.

V Evropě se sice nehovoří o „kreditech“, ale lze pozorovat zavádění funkčně velmi podobných mechanismů, například v podobě ESG hodnocení. Zatím se týká především veřejně obchodovaných firem, a to zejména na popud bank – což je mimochodem ukázkový příklad propojení států, korporací a politických neziskových organizací. Lze však očekávat, že se tento systém postupně rozšíří i na menší firmy a v konečném důsledku může zasáhnout i jednotlivce.

Ostatně i sama prezidentka ECB Christine Lagardová se v minulosti prořekla, že digitální euro má umožnit detailnější kontrolu platebních toků, což nevyhnutelně znamená i větší kontrolu chování uživatelů.

Infrastruktura pro funkční evropský ekvivalent čínského systému již postupně vzniká, a to bez výraznějšího zájmu médií i širší veřejnosti. Není to však pouze důsledkem tradičního mediálního ticha. Klíčovým faktorem je i způsob, jakým je celý systém budován – po jednotlivých částech: zvlášť identita, zvlášť platby, zvlášť regulace obsahu a zvlášť ESG rating. Právě tato fragmentace způsobuje, že jednotlivé kroky působí samostatně neškodně, zatímco jejich součet vytváří mimořádně silný nástroj kontroly.

Stěžejní technologii celého systému představují digitální měny centrálních bank (CBDC). Nejde přitom jen o „novou formu peněz“, ale především o technologii, která umožňuje detailní kontrolu transakcí a potenciálně i programování toho, co si lze koupit, kdy, kde a za jakých podmínek.

Kupní síla digitální peněženky tak může být navázána na různé hodnotící systémy, včetně ESG skóre. Čím větší míra ideologické konformity, tím větší ekonomická volnost. Takový mechanismus vytváří silnou motivaci k poslušnosti – nikoli prostřednictvím zákazu, ale prostřednictvím ekonomického tlaku.

Právě proto dnes sledujeme tak silný tlak na zavádění digitálního eura, rozšiřování eurozóny a postupné omezování hotovosti – vše zdůvodňované bezpečností, bojem proti terorismu a praní špinavých peněz. Pro zachování svobody v naší zemi proto bude v příštích letech klíčové ustát tlak na přijetí eura i na rušení hotovosti.

Jako varovný příklad lze vnímat Bulharsko, které má od 1. ledna 2026 přijmout euro na základě politického rozhodnutí navzdory výraznému odporu části společnosti. Masové demonstrace v bulharských ulicích narušují příběh o „vytouženém vstupu do VIP klubu“. To ale není nic, s čím by si mainstreamová média nedokázala poradit. Tím se vracíme k tématu nevyváženosti a autocenzury.

„Civilizace se obvykle nehroučí pod kopyty koní svých nepřátel, ale pod tíhou korupce, sobeckosti a pohodlné apatie vlastních obyvatel,“ napsal jste v prosincovém článku „Od vojevůdců k influencerům: Jak blahobyť zabíjí říše“. Nachází se Západ v tomto bodě?

Západ se nachází ve stavu, kdy rostoucí blahobyť a důraz na bezpečí zvyšují poptávku po regulaci. Regulace následně generuje byrokratický aparát, který vytváří prostředí, v němž se aktéři soustředí spíše na získávání výhod ze systému než na tvorbu skutečné hodnoty. To podporuje nejen korupci, ale i společenskou apatii. Nejde přitom jen o úplatky v tradičním smyslu. Korupce dnes často znamená přesměrování veřejné politiky ve prospěch úzkých zájmových skupin prostřednictvím regulací, dotací a „správně nastavených“ indikátorů.

Ideologie ESG je typickým příkladem tohoto vývoje. Prezентuje se jako morální projekt, v praxi však

vytváří rozsáhlý prostor pro přerozdělování, dotace a regulace, které deformují trh a trestají produktivitu. Místo ochrany přírody často vede k její další devastaci, místo rovnosti před zákonem vytváří nové formy protekcionismu a místo snižování napětí ve společnosti přispívá k jeho eskalaci.

Kulturní rovina těchto politik pak odhaluje další paradox: pod heslem „rovnosti“ dochází k popírání biologických a sociálních realit, což vyvolává konflikty i v oblastech, kde by ještě před několika lety panovala shoda. Například slibovanou rovnoprávnost žen dnes ve sportu a věznicích válčují „ženy“ s penisy.

Důsledkem tohoto vývoje je, že část společnosti dnes vnímá svobodu nikoli jako hodnotu, ale jako hrozbu. Rezignuje na vlastní úsudek a stále častěji jej deleguje na autority – na „ověřovatele faktů“, expertní komise či instituce, které si nárokují roli arbitra pravdy.

V takové atmosféře se impéria obvykle nerozpadají pod vnějším nápozem, ale v důsledku ztráty schopnosti vnitřní sebereflexe a nápravy. Jakmile přestane být možné otevřeně pojmenovávat systémová selhání s odůvodněním, že „to nahrává nepříteli“ nebo „šíří paniku“, stává se společnost zásadně zranitelnou.

Takže ano: Západ se v tomto bodě nachází. Ne všude stejně a ne stejným tempem, ale ve stejném trendu: „pohodlí → apatie → regulace → úpadek produktivity“. Tento trend je reálný a v roce 2025 byl patrný v řadě debat napříč celou Evropskou unií.

Zde stojí za připomenutí jedna z tezí prof. Miroslava Bárty: „civilizace se nehroučí pozvolna, ale překotně“. V určitém bodě se nahromadí tolik strukturálních chyb, že se celý systém zlomí. Rozestavěné projekty už nikdo nedokončí a stanou se pomníky společnosti, která se zahleděla sama do sebe a ztratila schopnost tvorby skutečných hodnot.

V praktické rovině: Co s tím má a může dělat nová Babišova vláda? Co od ní v otázce svobod čekáte?

Nová vláda může alespoň částečně „sypat písek do bruselského soukolí“ a důsledněji hájit národní zájem proti části unijní politiky. Inspirací může být maďarský přístup Viktora Orbána, jehož politiku otevřeně podpořil i prezident Donald Trump.

Zároveň ale není na místě přehnaný optimismus. Andrej Babiš byl u moci řadu let a jeho styl známe: doma ostrá rétorika, v Bruselu nakonec kompromis. Na problémy v oblasti energetiky byl upozorňován minimálně od roku 2018, přesto je systematicky neřešil.

Období covidu si snad ještě všichni pamatují a nikdo asi nečeká, že by s ministrem Vojtěchem měl zájem na tom, odkrývat zločiny covidismu. Zásadní obrat proto nečekám, spíše mírné zlepšení – méně vazalství vůči Bruselu, odpovědnější fiskální politiku a snahu o narovnání vztahů s USA a zeměmi V4.

V oblasti svobody slova by však určitá lekce přijít mohla. Právě za Babišovy vlády se během pandemie výrazně rozšířila mediální nevyváženost a cenzurní praktiky – a paradoxně na ně později doplatil především on sám. Zakusil, jak snadno se novinářský aktivismus a selektivní morálka mohou obrátit proti politickému aktérovi.

Pokud si z toho odnesl alespoň jedno poučení, pak to, že k politickému úspěchu nepotřebuje mít média na své straně. Stačí mu rovné podmínky. A právě ty by nová vláda měla v ideálním případě hájit.

Nejmladší voliči, tedy prvovoliči, demonstrují proti tomu, že ti starší jim „ničí planetu“. Poslanci Pirátů je chodí podpořit. Kam dle Vás dospělo toto „zelené“ hnutí?

„Zelené“ hnutí v Evropě dospělo do fáze, kdy se z původního občanského apelu stala institucionalizovaná agenda úzce provázaná s regulací, dotacemi a korporátními procesy, jako jsou ESG reporting, compliance či taxonomie. Už nejde o ochranu krajiny nebo třídění odpadu, ale o shora řízenou přestavbu ekonomiky.

Mladí lidé v tom často jednají v dobré víře, pod silným vlivem ideologické indoktrinace. Politickým výsledkem jejich tlaku jsou však „udržitelná“ řešení, která se dobře vyjímají v prezentacích, ale v reálném měřítku jsou často nefunkční, drahá a ekologicky problematická. Současně vedou k centralizaci moci: více regulací, více zákazů a více povinných investic. Historická zkušenost přitom ukazuje, že centrální plánování se sice vždy tváří jako morální projekt, ve skutečnosti však vede k plýtvání, neefektivitě a potlačování informací. Paradoxně právě svobodná, konkurenční společnost bývá ekologičtější, protože je tlačena k efektivitě.

Zelená agenda navíc systematicky posiluje největší globální hráče. Právě investiční giganty jako BlackRock, Vanguard a State Street dokážou díky regulacím, dotacím a ESG požadavkům dále posilovat své postavení, zatímco malé a střední firmy bez administrativního zázemí z trhu mizí. Zisky těchto fondů rostou, státům rostou dluhy. Mladí aktivisté přitom žádné akcie těchto korporátních gigantů zpravidla nevlastní, ale úroky ze státního zadlužení budou ze svých daní splácet celý život.

Z hnutí, které začínalo jako protest, se stal establishment. Má své poslance, své neziskové struktury i vlastní mediální ekosystém. A s mocí přichází i pokušení určovat, co se „smí říkat“ o klimatu. Klimatická debata se posouvá od argumentů k moralizaci, kde je skeptik automaticky označen za „popírače“ či „dezoláta“. To je osvědčený způsob, jak ukončit debatu nálepkou – a jakmile si na to společnost zvykne, precedent se rychle rozšíří i na další témata.

Rok 2025 navíc ukazuje, že zelená politika naráží na limity konkurenceschopnosti i sociální přijatelnosti. Spory proto přiostrují. Místo otevřené debaty o nákladech a kompromisních řešeních často nastupuje tlak a represe. Zelené hnutí tak stojí na křižovatce: buď dokáže snést pluralitní diskusi o dopadech své politiky, nebo se vydá cestou řízení debaty a delegitimizace oponentů. A právě ta druhá cesta je pro svobodnou společnost nebezpečná.

Převzato z Blogosvet.cz

Článek vyjadřuje názory autora nejedná se oficiální stanovisko Svobodných

<https://svobodni.cz/aktuality/eu-si-buduje-infrastrukturu-autoritarstvi>